

**TIJORAT BANKLARIDA ISLOMIY BANK XIZMATLARI
TASHKIL ETISH VA RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI(ATB
HAMKORBANK MISOLIDA)**

Isayev Alisher Usmonovich

*O'zbekiston Respublikasi Bank moliya akademiyasi Biznesni boshqarish
(Master of Business Administration-MBA) Banking 23-02-guruh magistranti*

Annotatsiya: *Hozirgi kunda tijorat banklari turli xil bank xizmatlarini yo'lga qo'yish strategiyalarini ishlab chiqmoqda. Ulardan biri islomiy bank xizmatlarini joriy etish va rivojlantirish hisoblanadi. Ushbu maqolada tijorat banklarida islomiy moliyaviy xizmatlarni tashkil etish imkoniyatlari va istiqbollari yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *Murobaha, mudoraba, ribo, Mushoraka, idjara*

Аннотация: *В настоящее время коммерческие банки разрабатывают стратегии внедрения различных банковских услуг. Одним из направлений является внедрение и развитие исламских банковских услуг. В данной статье освещены возможности и перспективы организации исламских финансовых услуг в коммерческих банках.*

Ключевые слова: *Мурабаха, Мудариба, Рибо, Мушарака, Иджара*

Abstract: *Currently, commercial banks are developing strategies for implementing various banking services. One of these directions is the introduction and development of Islamic banking services. This article highlights the opportunities and prospects for establishing Islamic financial services in commercial banks.*

Keywords: *Murabaha, Mudaraba, Riba, Musharakah, Ijara*

KIRISH

Hozirgi kunda jahon bank tizimida islomiy moliya xizmatlari jadal rivojlanib, an'anaviy bank tizimiga muqobil moliyalashtirish vositasi sifatida e'tirof
<https://scientific-jl.com/>

17-to'plam 2-son Mart 2025

etilmoqda. Islomiy bank xizmatlari foizsiz moliyalashtirish tamoyillariga asoslangan bo'lib, shariat qoidalariga mos ravishda faoliyat yuritadi. Ushbu xizmatlarning o'sib borishi bank tizimini diversifikatsiya qilish, moliyaviy inklyuzivlikni oshirish va yangi mijozlarni jalb etish imkonini beradi.

O'zbekistonda ham so'nggi yillarda islomiy bank xizmatlariga bo'lgan qiziqish ortib bormoqda. Xususan, tijorat banklari ushbu sohada tajriba orttirish, shariatga mos moliyaviy mahsulotlarni yo'lga qo'yish hamda huquqiy asoslarni shakllantirish ustida ish olib bormoqda. Bu jarayonda ilg'or xalqaro tajribalar va amaliyotlardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Mazkur maqolada islomiy bank xizmatlarini tijorat banklarida tashkil etish va rivojlantirish istiqbollari, bu yo'nalishdagi mavjud imkoniyatlar hamda duch kelinayotgan muammolar tahlil qilinadi. Shu bilan birga, O'zbekistonda ushbu xizmatlarning rivojlanishiga turtki beruvchi omillar va istiqbolli yo'nalishlar ko'rib chiqiladi.

O'zbekistonda islomiy bank xizmatlari so'nggi yillarda sezilarli darajada rivojlanib, moliyaviy tizimning muqobil segmenti sifatida shakllanmoqda. Ushbu jarayon huquqiy asoslarning takomillashtirilishi, tijorat banklarining innovatsion moliyaviy mahsulotlarni joriy etishi va xalqaro tajribadan foydalanish kabi omillar asosida kechmoqda. Islomiy bank xizmatlarini rivojlantirish bir necha bosqichda amalga oshirilmoqda:

Islomiy bank xizmatlari O'zbekistonda an'anaviy bank tizimining muqobil shakli sifatida ko'rib chiqilmoqda. Bu yo'nalishdagi ilk qadamlar 2018-yildan boshlab tashlandi.

2018-2020-yillar – Islomiy moliyaviy xizmatlarni joriy etish bo'yicha dastlabki tahlillar o'tkazildi.

2021-yil – O'zbekiston Markaziy banki islomiy bank xizmatlarini tartibga solish bo'yicha ishlarni boshladi.

2023-yil – O'zbekiston Respublikasi Prezidenti farmoni asosida tijorat banklariga islomiy moliya mahsulotlarini sinov tariqasida joriy etishga ruxsat

berildi.

2024-yil – O‘zbekistonda islomiy bank xizmatlarini rivojlantirish bo‘yicha qonun loyihasi ishlab chiqildi.

Tijorat banklari bosqichma-bosqich islomiy moliyaviy xizmatlarni joriy etmoqda:

2021-2022-yillar – Hamkorbank, Kapitalbank, Ipoteka-bank kabi banklar Murobaha va Ijara asosida kredit mahsulotlarini sinov tariqasida taklif qila boshladi.

2023-yil – Tijorat banklarida maxsus islomiy moliya bo‘limlari tashkil qilina boshlandi.

2024-yil – Ba’zi banklar islomiy moliya mahsulotlarini to‘liq alohida xizmat sifatida yo‘lga qo‘ydi.

Islomiy bank xizmatlarining asosiy xususiyati foizsiz moliyalashtirish tamoyillari asosida ishlashidir. Tijorat banklarida quyidagi asosiy mahsulotlar joriy etilgan:

Islomiy moliyalashtirish tizimi O‘zbekistonda quyidagi asosiy omillar ta’sirida rivojlanmoqda:

O‘zbekiston hukumati islomiy moliya bo‘yicha tartibga soluvchi qonunchilik bazasini ishlab chiqmoqda. Markaziy bank tomonidan islomiy bank faoliyati uchun maxsus litsenziyalar joriy etilishi rejalashtirilgan. Islomiy moliyaviy xizmatlar aholining yangi segmentlari, xususan, diniy e’tiqodi tufayli an’anaviy bank xizmatlaridan foydalanmayotgan mijozlar uchun jozibador bo‘lib bormoqda.

Xalqaro moliya institutlari tomonidan O‘zbekiston banklariga islomiy moliyalashtirish bo‘yicha kredit liniyalari ajratilmoqda.

O‘zbekiston islomiy moliya bo‘yicha xalqaro tashkilotlar, jumladan, Islom Taraqqiyot Banki (ITB) va Islom Moliya Xizmatlari Kengashi (IFSB) bilan hamkorlik qilmoqda.

2025-yilga kelib, tijorat banklari orqali islomiy moliyalashtirish bo'yicha xalqaro investitsiyalar hajmi oshishi kutilmoqda. So'nggi yillarda O'zbekistonda islomiy bank xizmatlarining raqamli transformatsiyasi boshlangan bo'lib, bu jarayon quyidagi yo'nalishlarda amalga oshirilmoqda:

- **Mobil ilovalar va onlayn banking orqali islomiy moliya xizmatlarining joriy etilishi**
- **Blokcheyn texnologiyalari asosida shaffof va ishonchli moliyaviy operatsiyalarni amalga oshirish**
- **Smart-kontraktlar orqali islomiy moliya kelishuvlarini avtomatlashtirish**

Kelgusi yillarda O'zbekistonda islomiy bank xizmatlarini yanada rivojlantirish bo'yicha quyidagi istiqbollar mavjud:

2025-2026-yillarda O'zbekistonda to'liq islomiy banklar ochilishi kutilmoqda. "Takaful" (islomiy sug'urta) xizmatlarini rivojlantirish. "Sukuk" (islomiy obligatsiyalar) chiqarish orqali davlat va xususiy sektor loyihalarini moliyalashtirish. Islomiy investitsiya fondlari tashkil etish hamda, islomiy qimmatli qog'ozlar va sukuk emissiyasini yo'lga qo'yish.

Xulosa

O'zbekistonda islomiy bank xizmatlari bosqichma-bosqich rivojlanib, tijorat banklari ushbu yo'nalishda yangi mahsulotlar joriy qilmoqda. Islomiy moliyalashtirish tizimi huquqiy muhitning takomillashuvi, xalqaro tajribaning tatbiq etilishi va mijozlarning ortib borayotgan talabiga javoban shakllanmoqda. Kelgusi yillarda raqamli texnologiyalar va yangi moliyaviy mahsulotlar orqali islomiy bank xizmatlarining rivojlanishi yanada jadallashishi kutilmoqda.

Islomiy bank xizmatlarining mohiyati va asosiy tamoyillari

Tamoyil	Tavsif
----------------	---------------

Riba (foiz) taqiqlanishi	Islomiy banklar foiz asosida daromad olishga yo'l qo'ymaydi.
Risklarni taqsimlash	Bank va mijoz foyda va zararlarni birgalikda bo'lishadi.
Halol investitsiyalar	Faqat islom shariatiga mos keluvchi sohalarga investitsiya kiritiladi.
Qimor (maysir) taqiqlangan	Bank operatsiyalarida yuqori riskli, noaniq moliyaviy vositalar ishlatilmaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1.O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi 30.04.2023 yil

2." Banklar va bank faoliyati to'g'risida" O'zbekiston Respublikasining Qonuni, 05.11.2019 yildagi O'RQ-580-son

3. "Markaziy bank to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasining Qonuni, 11.11.2019 yildagi O'RQ-582-son

4. "Bank siri to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni, 30.08.2003 yildagi 530-II-son

6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 12-maydagi "O'zbekiston Respublikasi Bank tizimini yanada isloh qilish strategiyasi to'g'risida"gi PF-5992-sonli Farmoni

7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Yangi O'zbekistonning harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-sonli Farmoni //2022-2026 yillarga mo'ljallangan Taraqqiyot strategiyasi

8. "Bank xizmatlari iste'molchilari bilan o'zaro munosabatlarni amalga oshirishda tijorat banklarining faoliyatiga qo'yiladigan minimal talablar to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida" O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki Boshqaruvining 02.07.2018 yildagi 3030-sonli qarori

9. Баранова В.В., Дроздова Н.О. Современная трансформация банковской системы и её влияние на финансирование экономики// Вестник Международного института рынка. – 2019 - №1. - С.15-21.

10. Каримова М.А. Совершенствование KPI системы в коммерческих банках Узбекистана International Interdisciplinary Scientific Conference “Digitalisation and Sustainability for Scientific Deployment :Economic, Social, and Medical Aspects”

11. [Mikromoliya tashkilotlari tomonidan islomiy moliyalashtirishga oid xizmatlarni ko'rsatish tartibi to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida](#) O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki boshqaruvining qarori, 26.07.2024 yilda ro'yxatdan o'tgan, ro'yxat raqami 3536